

Treball de Fi de Grau

Títol

Anàlisi del periodisme de dades des de la perspectiva de gènere

Autoria

Andrea Salazar Steindorff

Professorat tutor

Santiago Giraldo Luque

Grau

Periodisme

Tipus de TFG

Recerca

Data

01/06/22

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català: Anàlisi del periodisme de dades des de la perspectiva de gènere

Castellà: Análisis del periodismo de datos desde la perspectiva de género

Anglès: Data journalism analysis from gender perspective

Autoria: Andrea Salazar Steindorff

Professorat tutor: Santiago Giraldo Luque

Curs: 2021-2022

Grau: Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català: periodisme de dades, perspectiva de gènere, dones, mitjans de comunicació

Castellà: periodismo de datos, perspectiva de género, mujeres, medios de comunicación

Anglès: data journalism, gender perspective, women, media

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català: Aquest Treball de Fi de Grau analitza el periodisme de dades des de la perspectiva de gènere. Exposa la quantitat de dones que s'hi dediquen i quantes de les peces que generen, escrites tant per homes com per dones, tenen perspectiva de gènere. A més, també analitza qualitativament perquè les dades objectives no s'utilitzen en clau feminista.

Castellà: Este Trabajo de Fin de Grado analiza el periodismo de datos desde la perspectiva de género. Expone la cantidad de mujeres que se dedican y cuántas de las piezas que generan, escritas tanto por hombres como por mujeres, tienen perspectiva de género. Además, también analiza cualitativamente porque los datos objetivos no se utilizan en clave feminista.

Anglès: This Final Degree's Thesis examines data journalism from a gender perspective. It displays the number of women involved in it as well as how many of the pieces written by both men and women include a gender perspective. In addition, it also analyzes qualitatively why objective data is not used as a tool for feminist purposes.

Agraïments

Al meu tutor, Santiago Giraldo Luque, per guiar-me tan bé en la construcció d'aquest TFG en un moment tan especial de la seva vida com és l'actual.

A la meva família, a les meves amistats i a l'Arnau, per donar-me espai quan ho necessitava i acompanyar-me al llarg de la meva carrera universitària.

Al periodisme i al feminisme, per ensenyar-me a qüestionar la societat que ens envolta i encoratjar-me a millorar-la.

Índex

1. Introducció	5
2. Marc teòric	7
2.1 Concepció teòrica del gènere al llarg de la història	7
2.2 El periodisme amb perspectiva de gènere	10
2.3 Les dones als mitjans de comunicació	14
2.4 El periodisme de dades	16
2.5 El periodisme de dades amb perspectiva de gènere	19
3. Preguntes i hipòtesi	21
4. Metodologia	22
5. Anàlisi quantitativa	25
5.1 Presència de dones	26
5.2 Segregació de dades per gènere	28
5.3 Perspectiva de gènere	28
6. Anàlisi qualitativa	32
6.1 Presència de dones	32
6.2 Temàtiques i perspectiva de gènere	34
7. Discussió dels resultats	36
8. Conclusions	38
9. Bibliografia	41

1. Introducció

El periodisme analitza i descriu la nostra societat. El motiu de la seva existència respon a diferents motius, alguns consideren que la seva tasca principal, sense cap mena de dubte, consisteix a vigilar el poder. El periodisme ha destapat corrupcions i cessat líders polítics que tenien males pràctiques, també ha donat a conèixer noves realitats que necessitaven ser explicades i que estaven amagades pels més forts. Però, durant molt de temps i encara en alguns casos, el periodisme ha fet tot el contrari. Ha estat en mans d'aquells que prefereixen amagar una part de la història.

El quart poder gosa d'una gran influència i poder en els afers socials i polítics del país, per això, també se l'ha d'observar, analitzar i criticar. Les disciplines periodístiques i els periodistes han d'estar disposats a donar explicacions per la seva feina. Aquests és un dels objectius d'aquest Treball de Fi de Grau (TFG), analitzar una disciplina periodística, concretament el periodisme de dades, per descobrir per quines dinàmiques està travessada.

L'anàlisi es farà, principalment, des de la perspectiva de gènere. En els últims anys, i exponencialment arran de les grans manifestacions del 8 de març de 2018, el feminisme s'ha posicionat com un moviment molt crític amb els agents hegemònics del país. També, amb els mitjans de comunicació. El periodisme ha hagut de rendir comptes amb les dones, no només pel que fa a la seva presència a les redaccions, sinó també pel que fa a la manera de parlar sobre elles. Entre els titulars, ha crescut el tractament i denúncia de les desigualtats entre gèneres. Però també ho ha fet en el cos de la notícia de temes generalistes. Però, hi ha un canvi real? Ho ha fet a totes les disciplines periodístiques? Què passa amb les més noves, tenen noves característiques o continuen ancorades a les dinàmiques del passat?

Aquest TFG pretén analitzar el periodisme de dades des de la perspectiva de gènere. Vol analitzar quantitativament quantes dones s'hi dediquen i quantes de les peces que generen, escrites tant per homes com per dones, tenen perspectiva de gènere. A més, també busca analitzar qualitativament perquè, aparentment, les dades objectives no s'utilitzen en clau feminista. Entrevista a periodistes perquè es justifiquin davant de la seva mateixa especialitat, les dades.

És quelcom important que no s'ha fet abans. El periodisme de dades és una disciplina tan nova que encara no han rendit comptes davant el feminisme. No hi ha bibliografia teòrica, ni en l'àmbit català ni espanyol, que hagi elaborat una anàlisi en la intersecció que pretén aquesta recerca. Pot ser, en pressuposar que les dades no tenen discurs polític i partidari, no s'ha posat prou el focus en elles. Tanmateix, la seva interpretació, que depèn totalment del periodista, sí que ho és. Les dades són una eina irrefutable per combatre la desinformació que amenaça el feminisme, el periodisme i el periodisme feminista. Així, doncs, cal esbrinar si estan fent servir.

Per poder dur a termes les finalitats mencionades, aquest TFG està format per les següents parts: Marc Teòric, Hipòtesi, Metodologia, Anàlisi i Conclusions. Per entendre les conclusions a les quals s'arriben amb aquesta recerca, s'ha de parar especial atenció al Marc Teòric i a l'Anàlisi.

D'una banda, el Marc Teòric defineix tots els camps mencionats fins al moment. Planteja definicions des de la concepció teòrica del gènere i la seva evolució en la perspectiva de gènere, fins a la seva aplicació al periodisme. Així mateix, també contextualitza la participació de les dones en l'actual món periodístic. A més, se centra en el periodisme de dades i la seva falta d'estudis sobre la perspectiva de gènere.

D'altra banda, l'Anàlisi recull les dades extretes després d'examinar 100 notícies de diferents mitjans de comunicació digitals. Relaciona les diferents variables proposades per poder encaminar les conclusions de la recerca. A més, també hi ha una anàlisi qualitativa basada en entrevistes a professionals del sector. Gràcies a aquesta metodologia, obtenim un retrat actual del periodisme de dades des de la perspectiva de gènere. Aquest TFG respon, doncs, a una necessitat social i teòrica d'analitzar la realitat des d'una perspectiva compromesa amb els drets de les dones.

2. Marc teòric

2.1 Concepció teòrica del gènere al llarg de la història

El "gènere" és un instrument teòric introduït per la sociologia per referir-se a la diferenciació social entre els dos sexes. Així mateix, també és el concepte polític que el feminisme va començar a utilitzar als anys 60 i principis dels 70 per parlar de les relacions socials de desigualtat i opressió entre les dones i els homes.

Anteriorment, la desigualtat entre homes i dones s'analitzava únicament des de la perspectiva del "sexe". En aquest context, Simon de Beauvoir (1949) constata que «la humanitat és masculina i l'home defineix la dona, no en si, sinó en comparació amb ell; la dona no té consideració de ser autònom». I que, per tant, esdevé el segon sexe. Beauvoir distingeix la discriminació cap a les dones com quelcom històric, des de sempre, que té el seu origen en «la seva estructura fisiològica».

De fet, la teòrica feminista Kate Millet exposa que el sexe és una categoria de classificació impregnada de política i jerarquia. Millet (1969) apunta que «el domini sexual és, potser, la ideologia que més profundament es troba arrelada a la nostra cultura, per cristal·litzar en ella el concepte més elemental de poder». D'aquesta manera «la dona es troba amb la contínua obligació de basar el seu equilibri i els seus progressos sobre l'aprovació de l'home».

A la dècada dels setanta, als Estats Units, es comença a parlar del "gènere" i s'obre un nou ventall de possibilitats, sobretot per l'anàlisi teòrica de les desigualtats. Aquest terme dona a entendre que tot i que existeixi una base natural i biològica que diferencia entre femelles i mascles, el "sexe", les opressions són una construcció cultural.

Anne Fausto-Sterling (2006) apunta que «aquestes feministes sostenien que, tot i que els cossos masculins i femenins compleixen funcions reproductives diferents, poques diferències més són causades per la biologia i no per les vicissituds de la vida. Si les noies tenen més dificultats amb les matemàtiques que els nois, el problema no resideix en els seus cervells, sinó en les diferents expectatives i oportunitats dels uns i dels altres. Tenir un penis en lloc d'una vagina és una diferència de sexe. Que els nois treguin millors notes a matemàtiques que les noies és una diferència de gènere».

Gayle Rubin (1975) va ser una de les primeres teòriques feministes que va seguir aquest fil. Va forjar el terme "sistema sexe-gènere" que respon al «conjunt de disposicions pel qual una societat transforma la sexualitat biològica en productes de l'activitat humana, i en el qual se satisfan aquestes necessitats humanes transformant-les». Rubin, per tant, constata que les relacions socials entre els homes i les dones no només estan travessades pels òrgans genitals i pel sexisme, sinó que existeixen unes relacions de producció i dominació per mitjà de la satisfacció social imposada.

Arran d'aquesta anàlisi, s'enceten un seguit de debats, molts d'ells encara molt presents en l'actualitat, crítics amb aquesta perspectiva. Als anys 80, autores com Hazel Carby o bell hooks¹ introdueixen el que més endavant s'ha conegut com a "crítica postcolonial i crítica feminista lesbiana". L'objectiu d'aquesta consisteix a qüestionar el subjecte polític de "dona", no per la seva naturalesa, sinó pel seu significat. Segons les defensores de la crítica, aquest terme es feia servir com una categoria homogènia quan, en realitat, només es tenia en compte a la dona blanca, occidental, heterosexual i de classe mitjana. Les dones que se sortien d'aquest paràmetre quedaven fora de l'anàlisi de les desigualtats. Aquesta perspectiva, per tant, respon a la necessitat de qüestionar unes categories d'anàlisi que menystenien les diferències ètniques, de classe i d'orientació sexual entre les dones.

Com a part d'aquest moviment, el 1989 Kimberlé Williams Crenshaw conforma el significat d'"interseccionalitat"; fenomen pel qual cada individu té uns privilegis o pateix unes opressions en funció de la pertinença a múltiples categories socials. Ianina Lois (2020) apunta que Crenshaw és pionera en pensar que «les conceptualitzacions clàssiques d'opressió en la societat –com el racisme, el sexisme, l'homofòbia, la transfòbia, la xenofòbia– no actuen de manera independent, sinó que aquestes formes d'opressió estan interrelacionades, creant un sistema que reflecteix la intersecció de múltiples formes de discriminació. La interseccionalitat, en suma, posa de manifest com les diferents categories socials generen opressions i privilegis molt dispars en entrecreuar-se entre elles».

¹ El seu nom real és Gloria Jean Watkins. Però va escollir aquest altre nom, en minúscules, per donar més rellevància al seu missatge i no a la seva personalitat.

Un dels altres debats que discrepen dels pressupòsits de les perspectives anteriors, és l'aparició de la "teoria queer" de la mà de Judith Butler. Als anys 90, l'autora planteja que no només el gènere és quelcom construït culturalment, sinó que el sexe també és un producte social. Per ella, el gènere es construeix amb les nostres actuacions diàries que es reproduïxen cada dia. I, arran d'això, es construeix socialment la divisió sexual entre homes i dones. A més, també qüestiona el subjecte polític de "dona", però d'una manera molt més radical a les anteriors perspectives. Butler vol destruir el binomi de gènere, és a dir, la dicotomia entre home i dona, ja que l'opressió es fonamenta en aquesta concepció. Aquest corrent també dona cabuda al transfeminisme; un enfocament inclou amb el col·lectiu trans que pretén incloure altres persones, més enllà del concepte tradicional de "dona", com a subjectes polítics del feminisme.

Tanmateix, aquesta perspectiva ha generat moltíssima controvèrsia. Des del món acadèmic s'ha criticat aferrissadament l'eliminació de la dona com a subjecte polític i el rebuig al binomi de gènere. Periodistes i acadèmiques com Juana Gallego asseguren que aquesta teoria és quelcom que perjudica el feminisme perquè es deixaria de tenir un marc teòric estable per poder defensar políticament a les dones. A més, asseguren que és necessari parlar de sexe i gènere per poder analitzar correctament les desigualtats que les travessen.

Actualment, el món acadèmic feminista està dividit en la utilització de tots aquests termes. Tot i això, totes les anàlisis comparteixen un mateix problema: el patriarcat. Aquesta s'ha definit com un sistema que situa l'home i les seves necessitats en el cim de la jerarquia. Defensa una relació de dominació entre homes i dones: on unes se sotmeten a la voluntat dels altres i actuen conforme els seus interessos. Són moltes les institucions actuals que contribueixen, directament i indirectament, amb aquest sistema. Des de l'església i el poder judicial fins a la família i el matrimoni.

Les recerques també conflueixen en l'estudi d'una estructura social basada en els diferents rols que tenen els homes i les dones. La sociòloga Christine Delphy (1982) considera que «les dones mantenen una relació específica amb la producció, relació que encaixa de manera similar amb la servitud». Assenyala que «totes les societats actuals es basen en el treball gratuït de les dones per la criança de les criatures i els serveis domèstics» i

apunta que «la família és el centre d'una explotació econòmica: l'explotació de les dones».

Deixant de banda la controvèrsia de conceptes, gràcies al "gènere" s'ha estudiat com el patriarcat modifica l'experiència femenina envers la masculina. De fet, la historiadora Joan W. Scott ja fa temps va considerar que aquesta és una categoria molt útil per l'anàlisi històrica. Scott (1940) constata que «la inclusió de les dones en la història implica necessàriament la redefinició i ampliació de les nocions tradicionals del significat històric, de manera que abasti tant l'experiència personal i subjectiva com les activitats públiques i polítiques».

Certament, Scott apunta que la inclusió de les dones en la investigació no només aporta una nova història per a elles, sinó que canvia la manera de veure la història col·lectiva. A més, el "gènere" ha servit per donar certa legitimitat a les estudioses feministes que volien copsar la realitat de les dones en un món acadèmic ple d'homes. En aquest punt, el triomf d'aquestes fites respon a la consolidació del "gènere" com a categoria d'anàlisi i perspectiva multidisciplinària.

2.2 El periodisme amb perspectiva de gènere

De la mateixa manera que el "gènere" s'ha introduït en l'anàlisi acadèmica, també s'ha introduït en la pràctica periodística. L'evolució d'aquesta última ha permès incloure la perspectiva de gènere en el dia a dia de l'ofici. L'informe *Gènere i mitjans de comunicació: Eines per visibilitzar les aportacions de les dones* (2011) defineix la perspectiva de gènere com la pràctica de «fer visible la situació de discriminació que històricament han patit les dones i lluitar contra aquesta discriminació per mitjà de la informació, generar criteri i massa crítica». En definitiva, «posar en relleu la diferent i desigual posició social ocupada per homes i dones i donar veu a les dones i als seus punts de vista».

Les dones i la perspectiva de gènere, que no van sempre juntes, han sacsejat el periodisme i han aportat una mirada més complexa, completa, de rigor i pluralitat. Aquestes qualitats es defensen des d'una multitud d'entitats periodístiques: l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya (ADPC), el Col·legi de Periodistes de Catalunya, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) i el Sindicat de Periodistes de Catalunya.

Fent memòria, Irene Polo va ser una de les primeres dones periodistes que va escriure a les capçaleres espanyoles més importants dels anys 30. En aquell moment els reportatges estaven signats únicament per homes. Amb la seva arribada, va plantejar una nova perspectiva que fins al moment no s'havia pogut llegir. Parlava sobre els canvis socials, polítics i culturals del moment, com la resta dels seus companys, però posava llum on ningú abans s'havia interessat. Va parlar de la moda i va copsar les conseqüències de l'aparició del pantaló femení en l'ideal de feminitat que hi havia fins al moment. També va fer un retrat de Clara Campoamor i ens va explicar la seva lluita pel vot femení.

Aleshores la seva mirada era marginal, única. De fet, als anys 30, la feina que desenvolupava Polo no es llegia des de la perspectiva de gènere. Així mateix, el gènere i la comunicació han trigat molt a unir-se de manera oficial. Silva (2010) constata que la relació «dels grups de dones i els mitjans ha estat històricament conflictiva. Les primeres accions comunicacionals de les dones organitzades es van focalitzar en la denúncia i crítica dels continguts dels mitjans de comunicació massius. D'aquesta manera, es va establir entre tots dos sectors una connexió marcada per la desconfiança i el desinterès». Això va fomentar durant molt de temps una gran divisió entre ambdós col·lectius.

No va ser fins als anys 70 que el moviment feminista, des de les teories radicals, va plantejar que si es volia combatre les desigualtats profundes existents entre dones i homes, el primer que s'havia de modificar era el comportament dels mitjans de comunicació. Rovetto (2012) apunta que durant aquests anys es comencen a incorporar «assumpes específics de les dones en l'agenda internacional així com en les universitats, a través dels centres de recerca i dels programes d'estudi, que passen a enfocar els drets de les dones (entre ells, el dret a la comunicació) com una de les claus fonamentals per al desenvolupament de les societats democràtiques».

A partir de l'any 1975, amb la designació de l'Any Internacional de la Dona, hi ha un canvi de paradigma en l'àmbit institucional. L'enfocament de les feministes radicals comença a propagar-se i s'analitza la representació de les dones als mitjans de comunicació en diferents parts del món. Tot això es veu reflectit a la IV Conferència Mundial sobre la Dona (Pequín, 1995) amb la creació de la Plataforma d'Acció de Pequín on s'inclou la secció "Dona i mitjans de

comunicació”. Aquesta última introdueix un seguit de recomanacions a l’hora d’informar sobre les dones.

La trobada a Pequín promou el ressò d’aquesta nova perspectiva al món acadèmic. S’engega el Projecte de Monitoratge Global de Mitjans (GMMP), implementat per l’Associació Mundial per a la Comunicació Cristiana (WACC), que consisteix en una anàlisi extensa i rigorosa que mesura la representació de dones i homes en els mitjans de comunicació del tot món. Des de 1995 i cada 5 anys, recopila dades sobre el biaix de gènere, la segregació laboral que experimenten les periodistes i els estereotips.

En l’actualitat, gran part dels mitjans de comunicació incorporen seccions i notícies amb perspectiva de gènere de manera conscient i buscada. La majoria es poden trobar cercant “feminisme” al buscador d’Internet. Alguns tenen seccions amb aquest nom; *El País*, el portal del 3/24, *El Periódico* o *Nació Digital*, altres tenen magazins més elaborats; “Ara Feminismes” al *Diari Ara* o *Pikara Magazine* de *elDiario.es*, i altres únicament ho destaquen amb un avanttítol; *La Vanguardia* o *El Mundo*.

L’aparició d’aquest tipus de contingut respon a diversos factors: una voluntat política de fer un periodisme compromès amb la defensa dels drets de les dones i un interès empresarial per extreure rèdit econòmic a l’auge del feminisme.

Nazaret Castro (2021) analitza aquesta dicotomia. Assegura que cada vegada hi ha més empreses que promouen els drets de les dones i que aquelles que formen part de l’Ibex-35 en són un exemple: Iberdrola amb la seva campanya ‘Heroïnes’, el Banc Santander amb els seus programes de microcrèdits per a dones en països com Mèxic, el Brasil i Xile, Pescanova amb la campanya ‘El missatge de Nadal de les reines’, Campofrio amb la seva consigna ‘Alimentant un nou model de dona’ o Audi amb el lema ‘La nina que va triar conduir’.

Tanmateix, Castro es pregunta: «Rentat de cara feminista o veritable voluntat de contribuir al canvi cap al qual el moviment feminista ve empenyent a la societat?». Recull les dades d’Oxfam per constatar la paradoxa, la bretxa salarial mitjana d’aquestes empreses ronda el 15%. De fet, el Banc Santander ostenta un 31% de bretxa. Aquest últim té participacions a Prisa, editora de *El País* i la Cadena SER. I es que als mitjans de comunicació també se’ls pot aplicar aquesta mateixa lògica.

Sigui quin sigui el criteri, les iniciatives i reportatges des d'un punt de vista més feminista contribueixen a denunciar la situació de discriminació en què es troben les dones. Tot i aquest augment, s'ha de diferenciar aquelles notícies que parlen sobre les dones i aquelles que apliquen la perspectiva de gènere.

Carlota Garcia (2021) recull les dades de l'últim informe del GMMP i exposa que «les dones només comprenen el 26% dels subjectes sobre els quals s'informa en premsa, ràdio i televisió, sent aquest últim el format que més dones incorpora (36%) i la premsa el que menys (21%). Per als diaris digitals i comptes de Twitter, el percentatge és del 31%. Per àrees les dones destaquen en la secció de Gènere». Comparant-ho amb dades d'altres anys, durant el 2015 les dones eren subjectes de notícia en un 28% dins els mitjans tradicionals i en un 33% als digitals. Així mateix, el percentatge espanyol de representació també és menor respecte al 28% de mitjana europea.

Aquestes dades només es poden llegir quantitativament, en cap cas reflecteixen que s'estigui aplicant la perspectiva de gènere en un 26% de les notícies. Les dones poden ser el subjecte de la notícia, veus expertes o testimonis i que no hi hagi cap denúncia de la desigualtat social entre gèneres. Per aquest motiu, una notícia amb perspectiva de gènere només és aquella que destaca alguna problemàtica de les dones, o d'un col·lectiu específic d'elles, que generalment és invisible en el relat informatiu.

L'informe mencionat a l'inici d'aquest apartat, també recull bones pràctiques dins la perspectiva de gènere. Per exemple, notícies que aprofiten un esdeveniment d'actualitat per allunyar-se de la visió androcèntrica, centrada en els homes, i posen atenció en les diferències de gènere. Així mateix, utilitzar veus femenines expertes i potenciar el discurs de les dones també és una bona estratègia. Una bona pràctica també és parlar dels homes i constatar que poden ocupar llocs i posicions que tradicionalment s'han associat, només i en exclusiva, a les dones, i que s'allunyen de l'estàndard de masculinitat hegemònica i dominant.

Les imatges i el llenguatge que s'utilitzen també són molt importants, sobretot quan s'informa sobre agressions i violències sexuals. Isabel Muntané i Violeta Garcia (2018) constaten que una de les claus és «oferir una nova mirada que deixi de culpabilitzar les dones i desresponsabilitzar els agressors i que emmarqui aquestes greus violències dins l'estructura social masclista on el poder

es distribueix de manera desigual entre dones i homes». Per això, ressalten la importància de presentar a les dones com a objectes actius i no passius, sense culpa per l'agressió que han patit i mostrar els seus processos de recuperació. Aquestes són algunes de les bones pràctiques que haurien d'incloure aquells reportatges que es vulguin escriure des d'una mirada feminista.

2.3 Les dones als mitjans de comunicació

El periodisme i totes aquelles feines relacionades amb la comunicació tendeixen a estar feminitzades. De fet, durant el transcurs de la carrera universitària no és complicat veure més dones que homes a les aules. En l'estadística publicada per Rosa Hernández (2021) el nombre de dones matriculades en periodisme és molt superior al dels homes. Concretament, el 2017 es van matricular 13.600 dones i 8.700 homes. Així mateix, Abigail Orús (2020) exposa que, durant el 2017, 2.135 dones i 1.299 homes van aconseguir finalitzar aquest grau. Unes xifres molt desiguals que haurien de feminitzar el món periodístic.

Contradient aquesta tendència, l'informe de l'Associació de premsa de Madrid (2020) constata que hi ha més homes que dones periodistes. Concretament, hi ha un 54% d'homes contractats com a periodistes i un 45% de dones. Així mateix, també recull que hi ha un 59% de periodistes autònoms que són homes i un 41% que són dones. S'ha de tenir en compte que encara no es pot vincular la relació entre els graduats durant el 2017 i l'actual participació per gèneres a les redaccions. Haurien de passar uns anys per poder valorar el paper d'aquesta nova generació. Tanmateix, la feminització d'aquesta carrera universitària ha estat quelcom constant durant els anys i, per contra, sempre hi ha hagut més periodistes que són homes.

Si més no, les xifres són pràcticament paritàries. El problema es troba a l'anàlisi qualitativa de les intervencions de les dones als mitjans de comunicació. No és el mateix que les dones facin notícies més o menys "objectives" que escriguin o participin donant la seva opinió sobre alguna temàtica. El pes de la seva veu, com a dona i periodista, canvia totalment. Per aquest motiu, el col·lectiu On són les dones es dediquen a recomptar les intervencions pel que fa a l'opinió tenint en compte el gènere.

Segons el seu últim informe, «del total de 2.930 articles d'opinió publicats en diaris (en paper i digitals) i d'intervencions en tertúlies (televisives i

radiofòniques) d'actualitat durant el mes de juliol de 2021, només el 31% van ser escrits o expressats per dones, mentre que el 69% ho van ser per homes». Constaten que hi ha molta més discriminació als mitjans privats que als públics, ja que aquests últims s'apropen molt a la paritat gràcies a l'obligatorietat legislativa.

El col·lectiu també diferencia entre les opinions donades dins l'audiovisual i a la premsa. Recompten que «els mitjans escrits –siguin diaris en paper o digitals– són els que més discriminen les opinions de les dones: només un 28% dels articles d'opinió dels principals diaris en paper i un 25% dels publicats als digitals més llegits eren firmats per dones». Per contra, a la ràdio «a les principals tertúlies d'actualitat el 43% de les opinadores han estat dones: una proporció que tècnicament es considera dins de la paritat. A les tertúlies televisives recomptades durant aquest mes de juliol, la paritat ha estat un fet incontestable: el 52% de les opinadores són dones».

Després d'observar aquestes dades, i veure com i quan les dones poden donar la seva opinió, caldria analitzar sobre què informen i opinen. És a dir, quines temàtiques i seccions ocupen. La segregació horitzontal, és a dir, la concentració de dones i homes en diferents tipus de treball, és molt present en l'actual mercat laboral. Com a reflex de la divisió sexual del treball en les llars, en l'àmbit públic les dones acostumen a polaritzar les disciplines socials i relacionades amb les humanitats. També aquelles que guarden algun tipus de relació amb la maternitat o amb la feminitat. Per contra, els homes ocupen tots aquells sectors físics, científics i tecnològics. Aquesta desigualtat també s'evidencia dins l'àmbit periodístic.

Una anàlisi superficial de l'Associació de Mitjans d'Informació (2019) explica que les dones només escriuen en un 20% a “política”, un 15% a “economia” i un 21,2% en “internacional”. En canvi, segons l'anàlisi, el percentatge puja al 40% a la secció de “societat”. Així mateix, un estudi de Planner Media (2019) concreta sobre què opinen les dones. Les dades reflecteixen que «en totes les categories domina l'opinió masculina, però és molt més pronunciada en els continguts sobre “economia” (un 85% d'homes vs. 15% dones); “cultura” (un 84% homes vs. un 15% dones); i “internacional” (un 78% homes vs. 21% dones)». Els apartats d'opinió on més dones hi ha responen a les seccions de “societat” (40%), “estil de vida” (48%) i “educació” (40%).

Amb tot aquest recull de dades, veiem, per tant, que la participació de les dones en els mitjans de comunicació és desigual a la dels homes. No només pel que fa a la mateixa participació, sinó també tenint en compte els temes dels quals parlen. Això afecta el producte periodístic de tots els mitjans. No només en l'àmbit general, sinó també en cadascuna de les disciplines que inclou el periodisme.

2.4 El periodisme de dades

El periodisme de dades (PDD) és una disciplina periodística que, segons la periodista Mar Cabra, consisteix a «recaptar grans quantitats d'informació per a després fer-la comprensible a l'audiència, no només a través d'un article, sinó també a través de visualitzacions i aplicacions interactives».

Té el seu origen en l'aparició de la societat de dades massives, el "Big Data", i en el naixement de la societat de la transparència, l'"Open Data": En aquest context, hi ha grans quantitats d'informació que requereixen ser treballades i exposades de manera clara a l'audiència. Per poder fer-ho, el perfil del periodista s'entrellaça amb el del "hacker" i comença a adaptar-se a les noves eines tecnològiques del moment. A més, Grassler (2018) apunta que el periodista també segueix «amb el seu rol de vigilant del bon funcionament de la democràcia gràcies a l'"Open Data" i a les lleis de transparència dins d'un context en el qual la rendició de comptes és omnipresent».

Uns altres factors que també contribueixen a la seva aparició és la consolidació del periodisme d'investigació i de precisió. Arranz (2004) defineix aquest últim com «una modalitat periodística basada en l'aplicació activa de tècniques d'investigació social; en la cerca, tractament i anàlisi rigorosa o tècnicament vàlida de les dades; i en la màxima competència professional en l'àrea d'especialització periodística, o àmbit temàtic, corresponent». En definitiva, aplicar la metodologia científica al periodisme d'investigació per estudiar les dades. A més, la revolució tecnològica dels anys 80 i 90 propicia que aquestes disciplines posicionin l'ordinador com una eina clau en la tasca periodística. Tant és així, que es desenvolupa la pràctica del Reportatge Assistit per Ordinador o "Computer Assisted Reporting" (CAR).

De fet, més endavant, el PDD dependrà totalment de l'ordinador. Mar Cabra (2013) cita a l'expert Paul Bradshaw per concretar que la informació amb la qual es treballa al PDD no es tracta «d'estadístiques ni de números en general,

perquè això no és cap novetat per als periodistes. Quan parlo de dades em refereixo a informació que pot ser processada per ordinadors».

Així doncs, de la conjunció d'aquests fets - l'aparició de les dades massives i obertes, la consolidació del periodisme d'investigació i de precisió i de la revolució tecnològica - sorgirà el PDD.

Santiago Giraldo (2021) estructura en tres les etapes d'inici, desenvolupament i consolidació del PDD. En primer lloc, un inici lent entre els anys 2000 i 2012. És un moment on apareixen noves estructures informatives, on comença a haver-hi una ciutadania mínimament alfabetitzada i on apareix la web 2.0. El 2009, en mig d'una gran crisi econòmica i dels mitjans de comunicació, neix la primera experiència consolidada del periodisme de dades: el treball "Wikileaks" del *Datablog* de *The Guardian*.

En segon lloc, durant els anys 2012 i 2018 hi ha una complexa consolidació del PDD que conviu amb la crisi econòmica. De mica en mica comença a fer-se lloc a les redaccions, però és costós econòmicament i temporalment. Les institucions i empreses proporcionen dades obertes que permet als periodistes desenvolupar aquesta disciplina. A més, hi ha una professionalització del PDD, apareixen premis com els *Data Journalism Awards*, manuals com el *Data Journalism Handbook* i es comença a fer ressò al món acadèmic.

En tercer i últim lloc, entre els anys 2018 i 2021 es consolida el PDD. L'auge de les xarxes socials i la facilitat de desinformació que hi ha en aquestes necessita dades irrefutables per poder verificar tot allò que es diu. Així mateix, la irrupció la Covid-19 requereix un seguiment de dades diàries per donar a conèixer a la ciutadania la situació epidemiològica. Aquests dos fets negatius converteixen el PDD com quelcom sol·licitat i necessari als mitjans de comunicació.

Actualment, aquesta disciplina està esdevenint cada vegada més popular, algunes de les capçaleres més importants del panorama català i espanyol ja incorporen seccions destinades principalment a les dades: "Ara Data" al *Diari Ara*, "Periodisme de dades" a *El País* o "EM Data" a *El Mundo*. Tanmateix, el periodisme internacional va ser el primer a apostar-hi. Jesús Flores Vivar i Cecilia Salinas Aguilar (2012) apunten que «diaris com *The New York Times* o el britànic *The Guardian* incorporen aquest model periodístic basat en les dades i les

visualitzacions com a diferenciador de les seves notícies i element clau per atraure lectors».

A més, ara per ara la majoria d'empreses i institucions conviuen amb grans basses de dades informatitzades que els periodistes, gràcies a les eines actuals, han de ser capaços d'organitzar, relacionar i presentar de la millor manera possible perquè el públic sigui capaç d'extreure conclusions.

El *Data Journalism Handbook* (2012), apunta que dins el PDD «a vegades cal filtrar, altres vegades cal fer alguna cosa de programació per a veure els resultats». Per això, el perfil del periodista canvia. El mateix manual emmarca que per «fer periodisme de dades es necessiten dues coses: la visió periodística d'un periodista experimentat i el coneixement tècnic d'algú que manegi totes les tècniques digitals». Flores i Salinas ofereixen una definició completa del periodista de dades:

«Un professional que pot estar format en documentació, periodisme o qualsevol altra disciplina, que posseeix un additiu de coneixement necessari per a la gestió de dades i classificació d'informació, així com per a la cerca, processament, interpretacions concloents, anàlisi de dades i capacitat per crear i publicar informació amb una narrativa pròpia que es desprèn del mateix gènere utilitzat. Un bon periodista de dades ha de manejar grans quantitats d'informació, ha de classificar-lo i després, introdueix aquestes dades en les aplicacions tecnològiques d'ús, per on consideri que la seva informació tindrà més impacte».

Fernando Ramírez (2021) recull les paraules de la periodista Giannina Segnini; ella considera que el PDD no reemplaça el periodisme convencional, sinó que el millora. La periodista estructura les fases a seguir per abordar qualsevol temàtica des del PDD: obtenció de dades, neteja de les dades, anàlisi, verificació de les dades i visualització. Totes elles són imprescindibles per poder realitzar un periodisme de qualitat que ens permeti analitzar la conjuntura actual des d'una perspectiva fidel a la realitat.

El PDD, en definitiva, exemplifica la creixent interacció entre el periodisme i el camp de l'ordinador. De fet, el Ministeri d'assumptes econòmics i transformació digital (2021) defineix el PDD com la «disciplina periodística que incorpora diferents camps com la informàtica, la programació, l'enginyeria,

l'estadística, el disseny i el periodisme per combinar en un mateix espai l'anàlisi de dades juntament amb la narrativa pròpia de la premsa». D'aquesta manera, el periodisme de dades s'erigeix en una disciplina molt tècnica que té dos eixos d'interacció diferents: la informàtica i el periodisme.

2.5 El periodisme de dades amb perspectiva de gènere

Aquesta relació entre habilitats tecnològiques i periodisme mereix una anàlisi des de la perspectiva de gènere. Anteriorment, s'ha constatat en quines seccions participen més les dones; aquelles relacionades amb l'àmbit social i, culturalment, femení. Tanmateix, el periodisme de dades no ha aparegut fins al moment com una secció a tenir en compte. I, per la naturalesa de la disciplina, és necessari analitzar quantes dones realitzen PDD, sobre quines temàtiques s'escriu dins el PDD, en general, i les dones que s'hi dediquen, concretament, i si s'aplica la perspectiva de gènere en alguns dels casos.

Sara De Vuyst (2020), especialista en periodisme de dades i perspectiva de gènere, comença analitzant la naturalesa de la disciplina. Constata que «en les últimes dècades, l'augment de dones periodistes ha anat en paral·lel a les transicions tecnològiques en la indústria dels mitjans. És interessant considerar que les tendències en gènere i tecnologia s'estudien habitualment per separat. En els estudis de periodisme, la digitalització s'acostuma a citar com una de les tendències més importants de la indústria dels mitjans de comunicació, però sobretot s'aborda des d'una lent de gènere neutral».

Així mateix, ella considera que aquesta falta d'anàlisi no és oportuna. Tot el contrari, De Vuyst apunta que l'aparició d'aquests nous espais es poden caracteritzar per mantenir les estructures periodístiques i de gènere que sempre han existit als mitjans tradicionals, però també assenyala que pot ser arran d'aquesta evolució es poden generar noves oportunitats i àrees on les periodistes puguin treballar lliures de prejudicis de gènere i altres.

De fet, després d'entrevistar a una trentena de periodistes especialitzats en dades, tant homes com dones, conclou que hi ha certes dinàmiques del PDD que ajuden a fer-lo més inclusiu que altres disciplines. Per exemple, per poder utilitzar i participar de les xarxes, blogs i grups que utilitzen els periodistes per intercanviar opinions i informació simplement has de comptar amb capacitats tècniques i tecnològiques; qualsevol pot entrar-hi indiferentment del seu origen,

edat o gènere. Per contra, molts dels circuits periodístics tradicionals necessiten un posicionament personal privilegiat per participar-hi.

A més, Sara De Vuyst també apunta que alguns periodistes concretaven que el PDD tendeix a ser més equitatiu perquè els seus projectes lluiten per «fer front a la discriminació en la societat i posar llum sobre les diferències entre les comunitats en termes de privilegis, estatus i oportunitats. No obstant això, diversos entrevistats no sostenen aquest punt de vista perquè consideren que les dades poden mentir i els biaixos distorsionar les anàlisis».

Les dades són objectives, però l'elecció d'aquestes no. El diari Mèdia.cat (2012) publica un exemple: «Es pot abordar un informe sobre la població reclusa a les presons exclusivament a partir del nombre total de persones que conformen aquest col·lectiu o analitzar si hi ha dades desagregades per sexes. Si es fa, es descobrirà que el percentatge de dones està per sota del 10% i es podrà fer recerca al voltant de quines poden ser les motivacions».

Finalment, Sara De Vuyst conclou que el PDD presenta reptes, dificultats i també oportunitats per a la captació de dones. No apunta a una divisió digital de gènere comparable amb la segregació vertical i horitzontal, com hem parlat a la resta de disciplines periodístiques. Es tractaria una distinció totalment diferent, per analitzar el PDD des de la perspectiva de gènere s'hauria de valorar les habilitats tècniques de cada periodista. D'aquesta manera, De Vuyst no fa cap anàlisi quantitativa del camp, sinó que només presenta que comfortable pot ser o no ser, per a una nova fornada de periodistes dones que vulguin aplicar-hi la perspectiva de gènere.

Actualment, com la disciplina del periodisme de dades encara es considera innovadora, no hi ha anàlisis des de la perspectiva de gènere. No hi ha un registre de quantes dones s'hi dediquen, ni sobre quines temàtiques parlen, ni si s'aplica la perspectiva de gènere als seus reportatges. A més, tot i que Sara De Vuyst s'hagi posicionat com una gran veu d'aquesta intersecció, és de les úniques. No hi ha massa bibliografia al món acadèmic que aposti per aquest tipus d'anàlisi.

3. Preguntes i hipòtesi

"El present és feminista"; és un dels lemes més utilitzats actualment pels qui defensen que hi ha hagut una ampliació dels drets de les dones i un descens de la desigualtat entre gèneres. Aquesta evolució ha calat a totes les esferes possibles, des de l'àmbit públic fins al privat. Més enllà de les possibles divergències polítiques pel que fa a la descripció del feminisme, històricament s'ha constatat que hi ha hagut un canvi social tangible.

Com hem pogut observa al marc teòric, això també ha afectat els mitjans de comunicació. No només perquè expliquen el que passa a la societat, sinó també per la seva manera d'enfocar la realitat. La premissa és que els mitjans tradicionals s'estan adaptant a les noves dinàmiques, i que les noves alternatives periodístiques ja incorporen en la seva base els trets definitoris de la nostra societat actual. Seguint aquesta línia, el recent sorgiment del periodisme de dades pot suposar que aquest no incorpori dinàmiques, històricament arrelades, que promouen una visió desigual entre homes i dones.

Així, doncs, aquest Treball de Fi de Grau pretén analitzar el periodisme de dades des de la perspectiva de gènere. En primer lloc, es pregunta quantes dones es dediquen al PDD en els mitjans escrits digitals i quines conseqüències hi ha de la seva absència o presència. En segon lloc, també es pregunta si els articles estan redactats amb perspectiva de gènere i quines eines utilitzen per fer-ho. Les dades són objectives, però la feina del periodista és decidir si les segrega per gèneres i si les interpreta d'una manera crítica.

La hipòtesi inicial defensa que, encara que és una disciplina molt nova, el PDD està molt masculinitzat arran de la seva vinculació amb l'estadística i la programació. Així mateix, també postula que, majoritàriament, no aplica la perspectiva de gènere en els seus articles.

4. Metodologia

Tal com s'ha vist en el Marc Teòric, per poder contextualitzar la comprovació de la hipòtesi s'ha fet una anàlisi i una recerca documental amplia. Definint aquesta última tècnica qualitativa, s'ha recopilat i seleccionat informació a través de la lectura de diferents documents, articles, llibres, enregistraments, conferències, etc. per després presentar-la i organitzar-la d'acord amb els propòsits de la recerca. Aquesta ha inclòs una definició de totes les variables de la hipòtesi: la perspectiva de gènere i, per tant, del terme “gènere”, les dones als mitjans de comunicació i el periodisme de dades. A més, aquestes s'han analitzat conjuntament.

Per poder respondre a la hipòtesi, el treball també fa una anàlisi de continguts d'una selecció de 100 notícies d'un total de 4 diaris diferents. És a dir, s'utilitza aquesta tècnica quantitativa per analitzar de manera sistemàtica les notícies i poder extreure dades que puguin ser relacionades entre elles i amb la resta d'apartats de la recerca. S'han escollit els últims 25 articles del *Diari ARA*, *Nació Digital*, *elDiario.es* i *El País*. S'han escollit dos d'abast català i dos d'espanyol. Tots els diaris són digitals i d'àmbit generalista, a més tenen seccions especialitzades en dades: “ARA Data” al *Diari ARA*, “Dades i transparència” a *Nació Digital*, “Datos” a *elDiario.es* i “EP DATOS” a *El País*. La selecció ha estat feta des d'aquestes seccions.

El procediment metodològic ha consistit a crear un Excel amb les següents variables:

- i. Nom de l'autor.
- ii. Gènere de l'autor: Amb les opcions “home”, “dona”, “equip mixt” i “altres”. Aquesta darrera serveix per a les ocasions on no hi ha autoria o signa el mitjà. L'opció d’“equip mixt” s'utilitza per a les situacions on ambdós gèneres participen de la peça. Els articles amb diverses autories, però d'un mateix gènere, estan inclosos en les dues primeres categories mencionades.
- iii. Títular de l'article.
- iv. Tema de l'article: Concreció de la matèria que tracta l'article per poder analitzar els assumptes que més es tracten.
- v. Protagonistes de l'article: Qui és el subjecte del tema que es parla.

- vi. D'on són les dades: Empresa o institució d'on extreuen les dades.
- vii. Segregació de les dades per gènere: Si, dins de la dada general, diferencien entre els homes i les dones.
- viii. Presència de perspectiva de gènere: Hi ha tres graus d'aplicació:
 - a. En absolut: La notícia tracta un tema d'àmbit generalista sense cap enfocament des de la perspectiva de gènere. No segrega les dades per gènere ni aprofundeix en una anàlisi de les desigualtats socials per gènere.
 - b. Parcial: La notícia tracta un tema d'àmbit generalista però hi ha un mínim enfocament des de la perspectiva de gènere. Dins de l'article les dades poden estar, o no, segregades per gènere. Si sí que se segreguen les dades per gènere, aquestes s'analitzen de manera poc detallada i no s'aprofundeix en l'anàlisi de les desigualtats. Si no hi ha segregació de les dades per gènere i hi ha testimonis de dones o s'aborda alguna temàtica propera a la denúncia de les desigualtats, també hi ha perspectiva de gènere parcial.
 - c. Total: La notícia té un enfocament basat en la perspectiva de gènere, s'agrega les dades per gènere i té una mirada crítica amb les possibles desigualtats. També pot ser una temàtica generalista però que desenvolupi de manera àmplia quin paper tenen les dones en aquesta.
- ix. Descripció de l'article: Resum de l'article per poder fer una anàlisi qualitativa.

Aquesta eina ha permès analitzar quantitativament la presència de dones, la segregació per gènere de les dades i la perspectiva de gènere en el PDD. A més, en l'anàlisi de dades s'han realitzat taules de contingència en les quals aquestes tres variables s'han relacionat amb la resta.

Per donar profunditat a l'anàlisi, s'han realitzat 3 entrevistes a periodistes especialitzats en aquesta matèria. S'han escollit perfils diferents per poder abastar diferents punts de vista.

En primer lloc, dos periodistes dels mitjans analitzats, un d'àmbit espanyol i l'altra del català. Del *Diari ARA*, s'ha entrevistat al periodista especialitzat en dades i nous formats Auri Garcia. I de *elDiario.es*, a la periodista especialitzada en dades i visualitzacions Victòria Oliveres. Aquests perfils poden explicar i justificar les dades recaptades a l'anàlisi. A més, ambdós tenen una àmplia experiència en el sector que ens permet fer un recorregut per l'evolució de la disciplina.

En segon lloc, també s'ha buscat un perfil extern a l'anàlisi amb característiques diferents a ells. S'ha entrevistat a la periodista de dades i transparència de *Verificat*, Ona Sindreu. És un perfil femení amb poca experiència en aquesta disciplina, això ens permet valorar l'entrada de les noves generacions al periodisme de dades. Així mateix, conèixer un punt de vista totalment diferent.

Aquest procés metodològic ha permès que la recerca sigui quantitativa i qualitativa.

5. Anàlisi quantitativa

Com s'ha mencionat anteriorment a la metodologia, l'anàlisi consta de 100 notícies de 4 mitjans digitals diferents. Cal concretar que s'ha analitzat les últimes 25, a partir del 3 de maig de 2022, de les seccions de dades dels mateixos diaris. D'aquesta manera, la selecció de què és periodisme de dades ha vingut del mateix diari.

Així mateix, la mostra compren 38 autories diferents (equips) i 35 periodistes diferents. En la majoria de les ocasions són els mateixos noms, tot i que en els equips més grans apareixen de manera puntual periodistes d'altres seccions. Entre els noms més repetits, perquè són alguns dels especialistes de les seccions de dades, es troben: Victòria Oliveres de *elDiario.es*, amb 21 articles signats, Auri Garcia del *Diari ARA*, amb 19 articles signats i Roger Tugas de *Nació Digital*, amb 18 articles signats. *El País* és el diari amb més varietat de periodistes pel que fa a la participació en la secció de dades.

La mostra inclou 23 temes diferents: LGBTI, loteria, atur, Covid-19, cultura, dades, economia, eleccions, esport (futbol), immigració, internacional, joves, religió, medi ambient, població, política, salut (sense relació amb la Covid-19), televisió, temperatura, Tik Tok, turisme, urbanisme i violència masclista. Les temàtiques s'han elaborat en el curs de l'anàlisi de continguts.

Temàtiques tractades al periodisme de dades

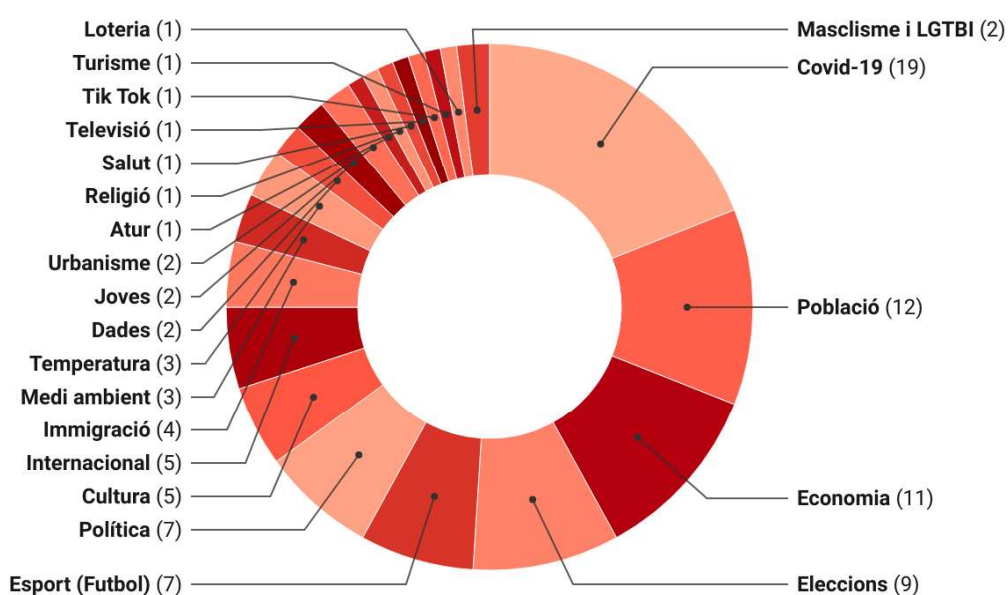

Chart: Andrea Salazar Steindorff • Source: Elaboració pròpia • Created with Datawrapper

Les diferents variables, mencionades en l'apartat anterior, s'han creuat per poder avaluar tanta la presència de dones com la de perspectiva de gènere en els diferents mitjans. També per poder trobar factors que justifiquin o derivin d'aquesta situació.

5.1 Presència de dones

Només el 12% dels articles analitzats estan escrits únicament per dones. El 67% dels articles estan escrits per homes. Un 18% dels articles estan signats per equips mixts on participen homes i dones. La resta, un 3%, són articles sense autoria. Desglossant per mitjà de comunicació, s'observa que no hi ha un mateix patró a tots ells. En alguns diaris no hi ha presència de dones i en altres assoleixen la paritat.

De menys a més participació femenina, *Nació Digital* és el diari amb menys paritat. En aquest, no hi ha cap dona que signi cap article: ni en solitari ni en un equip mixt. El 92% dels articles estan escrits per homes, la resta no tenen autoria. El segueix el *Diari Ara*, amb un 88% dels articles signats exclusivament per homes. En un 8% de les ocasions les dones participen de la peça, sigui de manera individual, 4%, o mixta, 4%.

Autoria dels articles per gènere i mitjà de comunicació

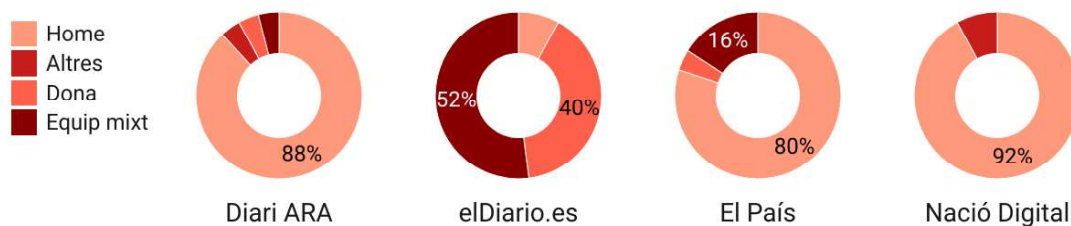

Chart: Andrea Salazar Steindorff • Source: Elaboració pròpia • Created with Datawrapper

A *El País*, el 80% dels articles estan signats per homes. I només en un 4% de les ocasions l'autoria és exclusivament femenina. Tanmateix, en un 16% dels articles hi ha homes i dones. Per tant, en un 20% dels articles hi participa una dona. Molt allunyat d'aquests exemples, a *elDiario.es* només un 8% dels articles estan escrits exclusivament per homes. En un 92% de les ocasions hi participa una dona, sigui de manera individual, 40%, o en un equip mixt, 52%. Així, l'únic

diari que és paritari és *elDiario.es*, ja que, amb aquestes dades, també es pot considerar que en el 48% de les ocasions hi participen homes.

Pel que fa als temes que es tracten quan les dones participen en els articles, destaca l'anàlisi de les dades de Covid-19, un 30%, el seguiment o resultat d'eleccions, un 13%, i l'estat de l'economia, també un 13%. Concretament, quan els articles estan signats únicament per dones, predomina la informació sobre la Covid-19, un 41%. Altres temàtiques que han tractat les dones en solitari, tot i que de manera residual, són l'atur, l'economia, les eleccions, el turisme i qüestions internacionals. Per tant, els mateixos temes.

Quan són els homes qui hi participen, les qüestions que predominen són, una altra vegada, la Covid-19, un 15%, l'anàlisi demogràfica de la població, un 14%, l'economia i les eleccions amb ambdós un 9% i l'esport i la política amb un 8% cada una. En particular, quan un article està fet totalment per un home destaca la informació relacionada amb la població, un 15%, la Covid-19, un 13%, i l'esport, un 10%. Així mateix, veiem que l'esport, i concretament el futbol masculí, és tractat en exclusiva pels homes. També, hi ha molta més varietat de temàtiques en els articles on participen homes, 21 diferents, que en els que participen dones, 12 diferents. I en articles escrits únicament per homes, 20 temes diferents, i únicament per dones, 7 diferents.

Temàtiques tractades per gènere

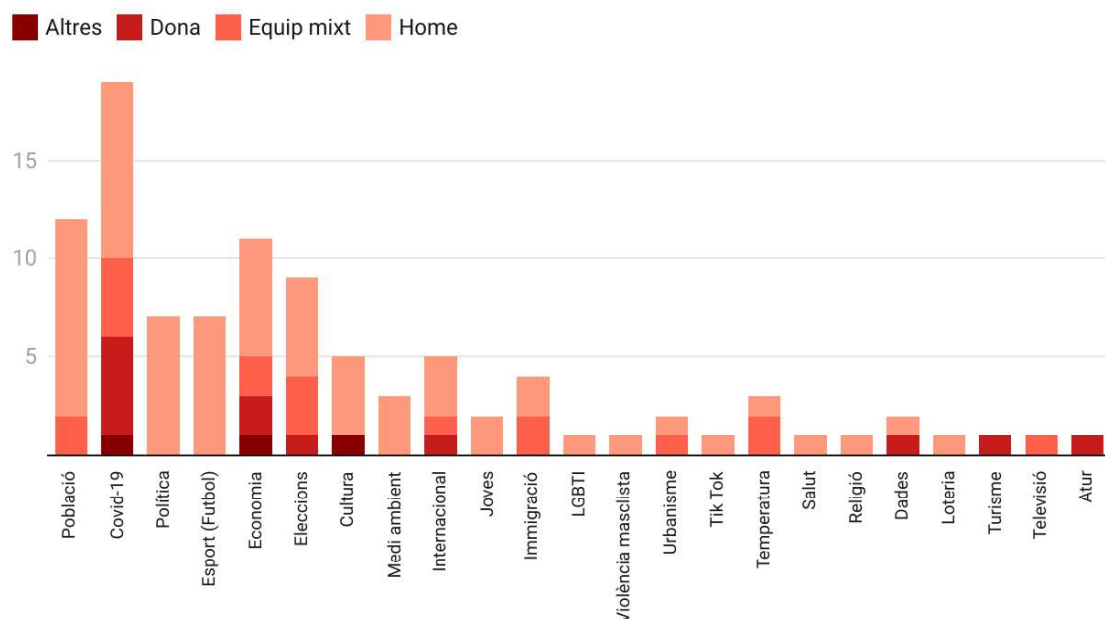

Chart: Andrea Salazar Steindorff • Source: Elaboració pròpia • Created with Datawrapper

Nació Digital, on menys dones hi ha, destaca per tractar temàtiques relacionades amb l'economia, un 26%, amb la política, un 22%, i amb l'anàlisi demogràfica de la població, un altre 22%. El *Diari ARA*, el segon amb menys dones, parla de la Covid-19 en un 30% dels articles analitzats, mostrant molta més varietat en la resta d'articles. *El País*, el segon amb més dones, aposta pel futbol, en un 22%, i l'anàlisi de la població, en un 17%. Al diari amb més paritat a la secció de dades, *elDiario.es*, la qüestió principal és la Covid-19, amb un 43%.

5.2 Segregació de dades per gènere

Només el 10% dels articles analitzats segreguen les dades per gènere. En el 90% de les ocasions no ho fan. No hi ha cap diari que destaquí per sobre de la resta. El *Diari ARA* i *elDiario.es* ho fan en dues ocasions cadascun i *El País* i *Nació Digital* en 3 cadascun. En els temes on es fa són: l'atur, la Covid-19, la cultura, la política, la salut, la violència masclista, el col·lectiu LGTBI i la població. No hi ha cap temàtica que destaquí per segregar les dades, s'utilitza en la mateixa proporció.

Així mateix, també s'observa que el 80% de les vegades que se segreguen les dades per gènere, les dades s'han extret d'alguna institució pública. Com per exemple, l'Ajuntament de Barcelona, el Servei Català de la Salut, els Mossos d'Esquadra, l'Institut Català de les Dones o l'Institut Nacional d'Estadística (INE). De fet, aquest últim s'ha utilitzat en un 30% de les vegades que s'ha segregat les dades.

En el 80% de les ocasions que se segreguen les dades per gènere l'autor ha estat exclusivament un home. En un 10% ha estat únicament una dona, i en un altre 10% ho ha fet un equip mixt. Per tant, en el 90% de les ocasions on s'han segregat les dades han participat homes i en el 20% dones. En el 100% de les notícies que tenen perspectiva de gènere, sigui parcial o total, les dades estan segregades per gènere. De fet, el 50% esdevenen notícies amb una perspectiva de gènere parcial i l'altre 50%; total.

5.3 Perspectiva de gènere

El 87% dels articles analitzats no tenen perspectiva de gènere. El 5% té una perspectiva de gènere total i el 8% en té una de parcial. En suma, el 13% dels

articles té algun tipus de perspectiva de gènere. Arran d'aquestes dades, es pot constatar que la presència de perspectiva de gènere és pràcticament nul·la perquè les notícies no aprofundeixen en una anàlisi de les desigualtats socials per gènere. Tanmateix, en aquest apartat hi ha pràcticament el mateix patró de comportament a tots els diaris, encara que hi ha algun que destaca.

Presència de perspectiva de gènere per mitjà de comunicació

■ Parcial ■ Total ■ En absolut

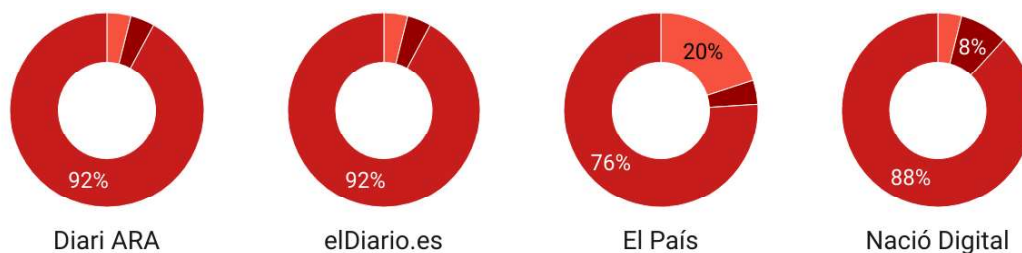

Chart: Andrea Salazar Steindorff • Source: Elaboració pròpia • Created with Datawrapper

El País és el que més promou aquesta visió. Del total dels seus articles, el 24% tenen algun tipus de perspectiva de gènere. Té 5 amb una perspectiva de gènere parcial i 1 amb una de total. Aquest últim consisteix en un vídeo fent un recorregut al llarg de la història per la quantitat de dones que hi ha hagut en la política espanyola. Així mateix, del total d'articles amb perspectiva de gènere, *El País* conté el 46% d'ells, pràcticament la meitat.

El segueix *Nació Digital*, el 12% dels seus articles tenen algun tipus de perspectiva de gènere. Té 2 amb perspectiva de gènere total i 1 amb parcial. Els dos que tenen una de total tracten sobre, d'una banda, el consum d'antidepressius i, d'altra banda, les denúncies per violència masclista i delictes sexuals a Catalunya. Del total d'articles amb perspectiva de gènere, aquest diari inclou el 23%.

El Diari ARA i *elDiario.es* estan empatats en aquesta matèria. Només el 8% dels seus articles tenen perspectiva de gènere. Cada diari té 1 article amb una perspectiva parcial i 1 de total. Pel que fa a aquest darrere, el del *Diari ARA* analitza la participació de les dones en els premis Oscars, i el de *elDiario.es* estudia els perfils que es troben a l'atur. Així mateix, els dos tenen, per separat, el 15% del total d'articles amb perspectiva de gènere.

Pel que fa al gènere dels autors, del total d'articles amb perspectiva de gènere, el 69% d'ells estan escrits únicament per homes. El 15% per un equip mixt i el 15% per exclusivament dones. D'aquesta manera, en el 84% de les ocasions hi participa un home i en el 30% hi participa una dona. De les 5 notícies on hi ha una perspectiva de gènere integral a tot l'article, 4 estan escrites per homes i 1 per una dona. Pel que fa als que en tenen una de parcial, hi ha més repartiment; 5 de les notícies estan escrites només per homes, 2 per un equip mixt i 1 per un equip de dones.

Perspectiva de gènere per autoria

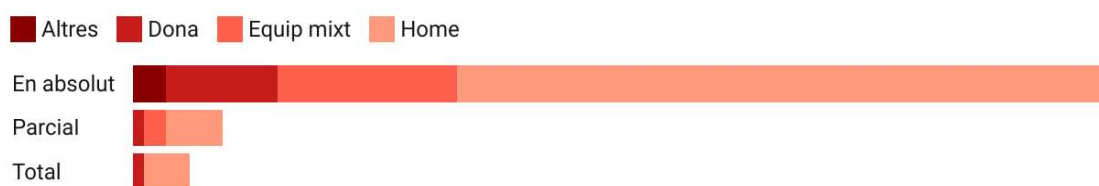

Chart: Andrea Salazar Steindorff • Source: Elaboració pròpia • Created with Datawrapper

Tenint en compte la segregació de dades per gènere, anteriorment hem pogut observar que cada vegada que l'han utilitzat hi ha hagut perspectiva de gènere. D'altra banda, però, no sempre hi ha perspectiva de gènere quan les dades estan segregades per gènere. En 3 ocasions, hi ha una perspectiva parcial i no se segreguen les dades.

Un exemple és l'article de *El País* escrit per José Manuel Abad i titulat "Els mapes que mostren que els espanyols accepten més a musulmans i jueus que molts europeus". L'article fa un repàs de les qüestions que fan que Espanya sigui atractiva per la resta del món. L'autor planteja que una d'aquestes és el dret a l'avortament i el matrimoni entre persones del mateix sexe. En cap cas hi ha una segregació de les dades per gènere, però posa de manifest que l'assoliment dels drets de les dones és quelcom important que s'ha de valorar.

Hi ha un altre exemple a *El País* que exemplifica que no calen dades segregades per aplicar la perspectiva de gènere. Es titula "Espanyols o immigrants: les xifres reals de qui rep més ajudes al lloguer" i està escrit per Javier Galán i Patricia R. Blanco. En aquest, dos dels testimonis que serveixen per reforçar les dades són dones. D'aquesta manera també es mostra les desigualtats que pateixen les dones a través de les dades generals.

Pel que fa als temes que es tracten quan hi ha perspectiva de gènere, hi ha força varietat, hi ha 10 temes diferents i 13 notícies. No hi ha una temàtica que destaquï per sobre la resta, tot i que en el còmput general sí que hi ha temàtiques que el periodisme de dades tendeix a tractar més. Quan hi ha perspectiva de gènere parcial es parla de la Covid-19, de la utilitat de les dades, la immigració, la població i qüestions LGTBI. En canvi, l'atur, la cultura, la política, la salut i la violència masclista han estat les temàtiques que s'han abordat des de la perspectiva de gènere total.

En els exemples veiem diferents maneres d'aplicar una perspectiva de gènere total. D'una banda, l'article del *Diari ARA* escrit per Auri Garcia i titulat "Ha millorat la presència femenina a les nominacions dels Oscars?" presenta la perspectiva de gènere des de l'inici. Desglossa les nominacions femenines per categories cinematogràfiques al llarg de la història dels premis estatunidencs. És una manera directa de presentar les dificultats que tenen les dones per accedir a reconeixements públics.

D'altra banda, l'article "Les receptes d'antidepressius es disparen un 20% en cinc anys a Catalunya" de Cayetano Manchón de *Nació Digital* presenta un altre enfocament. Encara que és un tema generalista i l'abordament inicial també és aquest, des del subtítol i durant la notícia presenta que hi ha moltes més dones que homes que consumeixen fàrmacs. També fa una segregació per localitat de residència. És interessant com planteja i aposta per donar visibilitat a aquesta desigualtat partint de l'àmbit generalista i apropant-se al detall.

6. Anàlisi qualitativa

Per poder elaborar l'anàlisi qualitativa del periodisme de dades amb perspectiva de gènere i per poder matisar els resultats obtinguts a la part quantitativa, s'han realitzat entrevistes a tres periodistes de dades. Cadascun respon a un perfil diferent.

L'Auri Garcia, al 2016, va decidir especialitzar-se en dades dins el diari on ja treballava, l'ARA. Llavors, feia 6 anys que estava dins les seccions de societat i política. En un moment on l'especialització temàtica resultava complicada perquè «tots els periodistes sabien de tot», va decidir repescar certs coneixements de programació que havia adquirit durant l'etapa universitària. Va començar a cursar un grau superior en aquesta matèria per consolidar les habilitats que ja havia adquirit de manera autodidàctica.

La Victòria Oliveres va començar a dedicar-se al PDD uns mesos abans de la pandèmia. Es va formar en aquesta matèria de manera autodidàctica i, més endavant, fent un màster a Anglaterra. Després d'haver fet algunes peces sobre dades a *Catalunya plural*, *elDiario.es* la va contractar amb la intenció de reforçar la seva secció de dades per explicar l'augment de casos de Covid-19. Des de llavors s'hi ha dedicat plenament.

L'Ona Sindreu és periodista de dades des de fa 2 mesos. Sempre havia estat interessada a buscar, interpretar i dissenyar gràfics per mostrar dades. Al *Diari de Barcelona* va començar a experimentar amb aquesta mena d'anàlisi i a *Verificat* s'està consolidant com a professional. Durant la carrera universitària va cursar una assignatura sobre aquesta matèria, tanmateix, la resta de coneixements els ha adquirit de manera autodidàctica per Internet. Considera que els joves, ella encara està cursant el grau universitari, tenen unes facilitats innates per aquest tipus de disciplina.

Els tres perfils, gràcies a la varietat en el gènere i l'experiència, ens aporten una perspectiva diferent del periodisme de dades.

6.1 Presència de dones

Els tres entrevistats coincideixen que l'interès dels mitjans de comunicació pel PDD està en augment. L'Auri Garcia constata que, tanmateix, ho fa «sorprenentment poc i sorprenentment lent». De fet, Victòria Oliveres apunta que

la creació d'aquestes seccions sol respondre a la iniciativa individual d'alguns periodistes que pressionen a les seves empreses a fer-ho i que «no són els mateixos diaris els que hi aposten».

I és que els departaments destinats a les dades són ben diferents als tres digitals. D'una banda, *elDiario.es* i *Verificat* compten amb una secció pròpia però petita. A *elDiario.es* està formada pel cap d'aquesta, en Raúl Sánchez, i dues periodistes, l'Ana Ordaz i l'entrevistada Victòria Oliveres. A *Verificat* la secció està formada per dues periodistes, la Maria Altimira i l'entrevistada Ona Sindreu. D'altra banda, al *Diari ARA*, no hi ha cap secció. L'Auri Garcia és el periodista especialitzat i, sovint, treballa amb un equip de programadors i dissenyadors que també ajuden a la resta del diari.

La mostra entrevistada ens presenta que la presència de dones a les seccions de dades sembla paritària. Tanmateix, l'Ona Sindreu reforça les conclusions de l'anàlisi quantitativa i considera que és un sector molt masculinitzat: «Vaig anar a unes jornades de dades obertes de la Universitat Oberta de Catalunya i no hi havia cap dona. Em vaig adonar que *Verificat* era una excepció».

L'Ona Sindreu és l'única que defensa que el perfil està impregnat de masculinitat. La Victòria Oliveres i l'Auri Garcia consideren que el gènere no és quelcom que destaquï a l'hora de parlar d'ell. Oliveres parla d'una evolució perquè «els primers periodistes de dades que recordo eren tots homes. Ara, tenint en compte la meua generació, és un sector més equilibrat, però no feminitzat». Oliveres també constata que els programadors, no periodistes, amb els quals ha treballat sempre han sigut homes. Així mateix, els resultats de l'anàlisi quantitativa pel que fa a presència de dones sorprenen Oliveres i Garcia, i no a Sindreu.

Pel que fa al perfil del periodista de dades, la Victòria Oliveres i l'Auri Garcia destaquen les capacitats tècniques que ha de tenir aquest. Per Oliveres, un periodista de dades ha de tenir coneixements en estadística, programació i comunicació. L'Auri Garcia considera que el periodista de dades encaixa amb aquell tipus professional que compta amb habilitats d'edició i anàlisi encara que també assenyala «es pot fer periodisme de dades només amb una alfabetització numèrica molt bàsica». A més, Garcia i Sindreu coincideixen que el PDD és

atractiu per les noves generacions de periodistes, encara que a l'anàlisi quantitativa destacaven els noms de periodistes amb llargues trajectòries.

6.2 Temàtiques i perspectiva de gènere

Els tres entrevistats coincideixen amb l'anàlisi quantitativa pel que fa a les temàtiques tractades als articles periodístics de dades. «El que més es tracta són aquells temes relacionats amb la gestió pública, els resultats electorals i l'anàlisi de la població perquè en les àrees dedicades a la ciutadania hi ha més bases de dades públiques d'on extreure la informació», apunta l'Auri Garcia.

Així mateix, i com s'ha mencionat anteriorment, la Victòria Oliveres també destaca la Covid-19 com una de les grans temàtiques tractades des de les dades: «S'ha vist un canvi arran de la Covid-19. Durant els primers mesos, els gràfics i les anàlisis de dades obrien totes les notícies a la premsa, televisió i ràdio. Abans això no passava». L'Ona Sindreu també emmarca la política com una de les temàtiques que més es tracten des del PDD gràcies a l'augment d'interès en la transparència política i els casos de corrupció.

D'altra banda, els tres aposten per un tractament transversal de les dades. «Des del periodisme de dades es pot tractar tot, s'adapta a les línies editorials de cada mitjà», assegura la Victòria Oliveres. L'Auri Garcia justifica aquesta afirmació amb un exemple del *Diari ARA*: van crear una base de dades amb la data de naixement de tots els futbolistes del Barça per demostrar la teoria que afirma que aquells nascuts a principis d'any són més exitosos. A més, l'Ona Sindreu afegeix que «també és interessant tractar altres temes socials, jo, per exemple, estic treballant en un reportatge sobre la paritat als cossos docents a les universitats».

Pel que fa a la segregació de dades quan es tracten aquests temes, els entrevistats apunten que les dades públiques i obertes gairebé sempre es troben segregades per gènere. Tanmateix, Sindreu explica que, com que també es pot exigir a les institucions que te les facilitin d'aquesta manera, a *Verificat* sempre ho demanen per poder considerar si és interessant tractar la notícia des del punt de vista de gènere. La Victòria Oliveres apunta que a *elDiario.es* també ho fan.

Si observem els resultats de l'anàlisi quantitativa, majoritàriament «s'utilitza més la dada general que l'específica», com assegura Oliveres. L'Auri Garcia també assenyala que no sempre es fan servir les dades segregades

perquè no sempre «és rellevant per a la notícia». L'Ona Sindreu, des d'un punt de vista analític amb la resta de mitjans, assegura que «si les dades se segreguen per gènere, és per donar un enfocament des de la perspectiva de gènere des de l'inici. No sempre s'ofereixen les dades segregades dins d'una notícia d'àmbit generalista».

A més, Sindreu també assenyala que no sol veure notícies amb perspectiva de gènere dins les seccions de dades dels mitjans de comunicació. La Victòria Oliveres s'excusa davant el resultat de l'anàlisi quantitativa afirmant que des del diari «intensem donar un enfocament de gènere transversal a totes les nostres seccions. També és veritat que una vegada ja has fet una peça centrada exclusivament en la perspectiva de gènere, no te la tornen a comprar més endavant. Ara, intensem que l'enfocament no sigui tan explícit, però que hi sigui a tots els temes». Tanmateix, això no es constata en l'anàlisi. Per contra, l'Auri Garcia accepta que no s'aplica prou la perspectiva de gènere a les notícies de dades.

Així mateix, tant la Victòria Oliveres com l'Auri Garcia asseguren que la mostra de les seccions, de les quals formen part i s'han analitzat, d'"ARA Data" al *Diari ARA* i "Datos" a *elDiario.es* no representen la totalitat dels articles de dades dels seus diaris. Asseguren que hi ha més articles, que sí que inclouen perspectiva de gènere i que estan fets amb les dades al centre, que no estan inclosos en aquestes seccions, sinó que formen part d'altres apartats com societat i cultura. Per contra, després d'observar els perfils dels autors que s'hi dediquen, el tractament de les dades de les dones tampoc és majoritari en aquestes ocasions.

7. Discussió dels resultats

La ràtio general de dones dins els mitjans de comunicació no coincideix amb les dades extretes de l'anàlisi quantitativa que reflecteixen la quantitat de dones que es dediquen al periodisme de dades. L'informe de l'Associació de premsa de Madrid (2020) constata la paritat en la professió: hi ha un 54% d'homes contractats com a periodistes i un 45% de dones i un 59% de periodistes autònoms que són homes i un 41% que són dones.

Per contra, l'anàlisi elaborada per aquesta recerca rebaixa les dades: en un 30% de les ocasions hi ha una dona signant un article, en un 18% ho fa conjuntament amb un home i només en el 12% dels articles ho fa en solitari. Les dades d'ambdós àmbits no es troben molt allunyades, no obstant això, es pot concloure que el PDD és una especialització que, ara per ara, està més masculinitzada que la resta de la professió.

L'elecció de les temàtiques tractades pot ser una de les raons per les quals a la secció predomina la presència d'homes. L'anàlisi de l'Associació de Mitjans d'Informació (2019) explica que les seccions d'"economia", "política" i "internacional" són aquelles menys tractades per les dones. Així mateix, l'estudi de Planner Media (2019) concreta que l'opinió de les dones és més present a les seccions d'"estil de vida", "educació" i "societat". Les seccions més tractades pels homes coincideixen amb algunes de les més tractades al PDD: "economia" i "política" ("eleccions"). Per contra, al periodisme de dades falten articles dedicats a les seccions on més dones hi ha: "educació" i "estil de vida".

Tanmateix, els entrevistats coincideixen amb Sara De Vuyst (2020) sobre que hi ha certes dinàmiques del PDD que ajuden a fer-lo més inclusiu que altres disciplines. Els tres entrevistats han après l'ofici de manera autodidàctica mitjançant la participació en xarxes, blogs i grups d'Internet. Per ells, el perfil del periodista de dades no entén d'origen, edat o gènere, encara que tots reconeixen que aquells que tenen més habilitats tècniques i que porten més temps a la professió són homes.

Pel que fa a la perspectiva de gènere dels articles i a la manera de parlar de les dones en ells, l'últim informe del GMMP presentat per Carlota Garcia (2021) explica que les dones comprenen el 26% dels subjectes sobre els quals s'informa als mitjans de comunicació. I, tot i que en cap cas aquestes dades

reflecteixen que s'estigui aplicant la perspectiva de gènere en un 26% de les ocasions, ens indica en quines notícies apareixen dones.

Dins la recerca quantitativa, s'ha conclòs que només el 13% dels articles té algun tipus de perspectiva de gènere. Així mateix, com els “protagonistes de l'article” ha estat una de les variables analitzades, es pot assegurar que l'aparició de dones ha anat lligada a la perspectiva de gènere. Tot i que en l'àmbit general això no és així, en aquesta recerca hi ha tan poques notícies que tinguin com a protagonistes les dones com notícies amb perspectiva de gènere. Això és degut, en part, a la falta de temes que possibiliten el seu protagonisme.

Així mateix, els entrevistats apunten que els diaris estan més interessats a donar la dada general i, per tant, donar protagonisme a una gran massa de ciutadania, que partir de la dada específica que ens permet posicionar a les dones com a protagonistes del relat.

La falta de recerques prèvies que exposin quantes dones s'hi dediquen, sobre quines temàtiques parlen i si s'aplica la perspectiva de gènere als seus reportatges ha dificultat la comparació dels resultats d'aquest TFG. Les dades presentades en aquest treball indiquen que s'ha de continuar analitzant des de la perspectiva de gènere una disciplina que està en creixement.

8. Conclusions

La presència de dones en la redacció d'articles periodístics de dades no és majoritària, només en el 30% dels articles analitzats hi participa una dona. Així mateix, la presència d'homes és clarament dominant: en el 85% de les ocasions hi participa un home. Les dades es troben lluny de la paritat, tanmateix, tampoc es pot afirmar que la presència de dones en el PDD sigui nul·la. Els entrevistats que tenen més experiència en aquest sector no creuen en l'existència d'un problema pel que fa a la masculinització de la professió, el contrari, tenen la sensació que els homes i les dones hi treballen per igual. L'entrevistada amb menys experiència opina tot el contrari.

La interpretació de les dades no denota una exagerada falta de dones en el periodisme de dades, no obstant això, la desigualtat regeix sobre el seu lideratge i participació en solitari. Mentre que hi ha un 12% dels articles escrits únicament per dones, hi ha un 67% dels articles escrits solament per homes. En totes les seccions de dades dels diaris analitzats hi participen homes, per contra, no en totes elles hi participen dones. De fet, on hi ha més dones són als diaris amb seccions més recents.

Això constata que les dones comencen a participar d'aquesta secció, però no hi acaben de tenir tota la responsabilitat. Les periodistes entrevistades van entrar en aquesta disciplina dins de seccions que ja estaven formades, no les van formar elles. Així mateix, els periodistes masculins són els que tenen més experiència i els que formen per si mateixos els departaments. Del testimoni de les entrevistes i de l'anàlisi quantitativa es pot concloure que la presència de dones en el PDD està en augment.

Els temes que es tracten des del periodisme de dades són tècnics i històricament relacionats amb la masculinitat: la població, la política, l'economia i l'esport. A més, la Covid-19 s'erigeix com el tema estrella en el PDD, responen a la necessitat de fer entendre a la població els punts percentuals, les ràtios i els números de casos. En aquest context, es demostra que la disciplina pot resultar pedagògica i abastar tota classe de temes. Tanmateix, hi ha una mancança de punts relacionats amb l'educació, el benestar social, la salut (que no sigui Covid-19) i la cultura.

És significatiu que les dones participen dels temes que històricament han estat associats als homes. Les periodistes no feminitzen els articles aportant nous enfocaments, sinó que participen de les temàtiques ja escollides pels seus predecessors i trenquen amb el supòsit d'afers masculins i femenins. A més, els equips de les seccions de dades són tan petits que tots els periodistes ho tracten tot, no hi ha especialització temàtica dins les seccions de dades.

Això s'observa en l'anàlisi quantitativa de les temàtiques per gènere; no hi ha gaires diferències. Majoritàriament, tots escriuen sobre el mateix. Sí que s'ha de destacar que no hi ha cap dona participant en els temes relacionats amb l'esport, que concretament només es focalitzen en el futbol masculí, i la política, sense comptar les eleccions. Així, doncs, aquestes dues temàtiques, que són de les més tractades, encara tenen barreres pel gènere.

Pràcticament mai se segreguen les dades per gènere. L'anàlisi quantitativa exposa que només el 10% dels articles analitzats segreguen les dades per gènere. Per tant, no hi ha cap intenció periodística de diferenciar les dades que afecten els homes de les que afecten les dones. Així mateix, les poques vegades que segreguen les dades no es fa en una temàtica concreta. En el 80% de les vegades que se segreguen les dades per gènere aquestes han sortit d'una institució pública. Així, doncs, la font determina l'ús discriminat. A més, de les entrevistes s'extreu la conclusió que els mitjans tenen la possibilitat de demanar les dades segregades, alguns ho fan i altres no, però pràcticament mai les utilitzen.

De les entrevistes es pot concloure que en la majoria de les ocasions els que es busca és donar la dada general, sense entrar en distincions. A més, també s'ha constatat que gairebé mai s'ofereixen les dades segregades dins una notícia d'àmbit generalista. El seu ús distingit no respon ni a cap obligació ni rutina, només a una intenció periodística d'enfocar la notícia des de la perspectiva de gènere des de l'inici. De fet, sempre que se segreguen les dades per gènere hi ha un mínim de perspectiva de gènere. Per contra, en algunes de les ocasions hi ha perspectiva de gènere sense segregació de dades.

Un enfocament de gènere no depèn de l'existència d'una anàlisi concreta de les dades. De fet, de la lectura i anàlisi de les notícies es pot concloure que hi ha moltes maneres diferents d'aplicar la perspectiva de gènere: des de l'àmbit generalista fins a la dada més concreta, partint directament de la dada de gènere

concreta o acompanyant les dades amb testimonis per dotar-les de profunditat. En totes aquestes circumstàncies hi ha hagut perspectiva de gènere tot i que en diferents graus.

D'una banda, la conclusió més contundent que s'extreu d'aquesta recerca és que no s'aplica la perspectiva de gènere al PDD. Només en el 13% dels articles analitzats s'aplica la perspectiva de gènere d'alguna manera. Els entrevistats coincideixen, no és un enfocament prioritari. Tanmateix, no tenen la percepció que la ràtio sigui tan baixa. Apunten que hi ha altres notícies que analitzen les dades i que tenen perspectiva de gènere, però que no s'inclouen dins les seccions de la mateixa disciplina. Són els mateixos diaris els que desvinculen la perspectiva de gènere del periodisme de dades? Fins al moment la relació entre el feminisme i les dades no existeix de manera ferma i continua.

D'altra banda, també cal destacar que la segregació de dades i la perspectiva de gènere no sempre estan vinculades a les dones. *ElDiario.es* destaca per tenir més dones dedicades a aquesta disciplina, però no és el que més perspectiva de gènere fa servir. Per contra, a *El País* és al revés. Aquest diari està format per una secció de dades majoritàriament masculina i és el que més aplica la perspectiva de gènere. Per aquest motiu, la presència de dones i la presència de perspectiva de gènere en qualsevol disciplina, com el PDD, sempre s'han d'analitzar de manera independent.

La hipòtesi inicial d'aquest TFG ha quedat comprovada. Encara que és una disciplina molt nova, el periodisme de dades segueix les dinàmiques tradicionals de masculinització. A més, hi ha una vinculació de la disciplina a les temàtiques històricament atribuïdes als homes. Així mateix, la inclusió de les dones està en augment i no és quelcom residual. També s'ha confirmat que no s'aplica la perspectiva de gènere. Per contra, no es pot constatar una relació entre la falta de presència femenina i l'absència de perspectiva de gènere perquè els pocs cops que sí que hi ha un enfocament feminista s'ha fet per part d'un home.

9. Bibliografia

- Arranz, F.G. (2004). "Propuesta de periodización histórica y evolución conceptual del periodismo de precisión". *Estudios sobre el mensaje periodístico*.
- Asociación de Medios de Información. (2019). *Las mujeres mantienen su presencia en el periodismo de opinión*. Consultat el 8 d'abril de 2022: <https://www.ami.info/mujeres-periodismo-opinion.html>
- Asociación de la Prensa de Madrid. (2020). *Informe Anual de la Profesión Periodística 2020*. <https://www.apmadrid.es/wp-content/uploads/2021/11/Informe-Anual-profesion-periodistica-APM-2020-web.pdf>
- CABRA, M. (2013). *Periodismo de datos. ¿Qué es el Periodismo de Datos?* [Vídeo]. CCCB. Consultat el 17 de març de 2022: <https://www.cccb.org/es/multimedia/videos/periodismo-de-datos-que-es-el-periodismo-de-datos/211075>
- Col·legi de Periodistes de Catalunya, Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Institut Català de les Dones (2011) *Gènere i mitjans de comunicació. Eines per visibilitzar les aportacions de les dones*. Consultat el 17 de març de 2022: https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/mco_manual_eines.pdf
- CASTRO, N. (2021). Las grandes empresas quieren llamarse feministas. *Pikara Magazine*. Consultat el 21 d'abril de 2022: <https://www.pikaramagazine.com/2021/05/las-grandes-empresas-quieren-llamarse-feministas/>
- DE VUYST, S. (2020). *Hacking Gender and Technology in Journalism*. 'Introduction'. Routledge.
- De BEAUVOIR, S. (1999). "Introducción". *El segundo sexo*. Vol. 1, Madrid: Cátedra. P. 45-64. 1949.
- DELPHY, C. (1985). "El enemigo principal". *Cuadernos inacabados*, 2-3. P. 11-28. 1970.
- FAUSTO-STERLING, Anne (2006). *Duelo a los dualismos, a: Cuerpos sexuados*. Barcelona: Melusina. P. 15-46. 2000.

- FERNÁNDEZ, R. (2021). Evolución anual del número de alumnos matriculados en periodismo en España entre 2014 y 2017, por género. Statista. Consultat el 21 d'abril de 2022: <https://es.statista.com/estadisticas/865602/alumnos-matriculados-en-periodismo-por-genero-espana/>
- FERRERAS, E. (2013) *Aproximación teórica al perfil profesional del 'Periodista de datos'*.
- FLORES, J. SALINAS, C. (2013) *El periodismo de datos como especialización de las organizaciones de noticias en Internet*. Universidad Complutense de Madrid.
- García, C. (2021). *Falta de representatividad de mujeres en los medios de comunicación*. AmecoPress. Consultat el 8 d'abril de 2022: <https://amecopress.net/Falta-de-representatividad-de-mujeres-en-los-medios-de-comunicacion>
- GIRALDO, S. (2021) *Proyecto Docente*. Periodisme i Ciències de la Comunicació. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Grassler, M. (2017). *El rol del periodista de datos en el proceso de los sistemas de gestión y de decisión pública y en la recuperación de la confianza entre el ciudadano y las instituciones públicas*. Tesis doctoral. Programa de Doctorat a Comunicació i Periodisme. Universitat Autònoma de Barcelona.
- GRAY, J. BOUNEGRU, L. CHAMBERS, L. (2012). *The Data Journalism Handbook*.
- LOIS, I. (2020). *Feminismos latinoamericanos en perspectiva colonial e interseccional*. Universidad Nacional de Buenos Aires, Argentina.
- MILLET, K. (1973). 2. "Teoría de la política sexual". *Política sexual*. México: Aguilar. P. 31-77. 1969.
- Ministerio de asuntos económicos y transformación digital. (2021). *El auge del periodismo de datos en los medios de comunicación*. datos.gob.es. Consultat el 17 de març de 2022: <https://datos.gob.es/es/blog/el-auge-del-periodismo-de-datos-en-los-medios-de-comunicacion#:~:text=El%20periodismo%20de%20datos%20o,narrativa%20propia%20de%20la%20prensa>

- MUNTANÉ, I., GARCIA, V. (2018) *Dones Valentes. Recomendacions per informar sobre agressions sexuals*. AADAS Associació Assistència Dones Agredides Sexualment.
- On són les dones. (2021). *La igualtat encara no s'escriu. Al juliol ni dona ni cargol*. Consultat el 23 de març de 2022:
<http://www.onsonlesdones.cat/2021/10/recompte-juliol-2021-5anysold.html>
- ORÚS, A. (2020). Evolución anual del número de licenciados y graduados en periodismo en España entre 2011 y 2017, por género. Statista. Consultat el 21 d'abril de 2022:
<https://es.statista.com/estadisticas/863284/numero-anual-de-licenciados-y-graduados-en-periodismo-por-genero-espana/>
- PLANNER MEDIA. (2019). *Análisis 2019 de la presencia de la mujer en el periodismo de opinión*. Columnistas. Consultat el 22 d'abril de 2022:
<https://plannermedia.com/columnistas/>
- POLO, I (2003). *La fascinació del periodisme. Cròniques (1930-1936)*. Ed. D'un dia a l'altre.
- Redacció (2012). *La perspectiva de gènere, una eina per la qualitat del periodisme*. Media.cat. Consultat el 23/03/2022:
<https://www.media.cat/2012/03/08/la-perspectiva-de-genere-una-eina-per-la-qualitat-del-periodisme/>
- RAMÍREZ, F. (2021). *Periodismo de datos, periodismo de siempre*. La Patria. Consultat el 17 de març de 2022:
<https://www.lapatria.com/blogs/periodismo-de-datos-periodismo-de-siempre>
- ROVETTO, F. (2012). Estudios feministas y medios de comunicación: Avances teóricos y periodísticos en España y Argentina. Revista F@ar. Vol. 1, Nº16 (II Semestre 2012). Foro Científico.
- RUBIN, G. (1975), "El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo". *Nueva Antropología* vol. VII, núm 30, Mèxic DF.
- SCOTT, J.W (1986) "El género: Una cuestión útil para el análisis histórico" a JS Amelang IM. *Historia y género: Las mujeres en la Europa moderna y contemporánea*. Ed. Alfons el Magnànim, València.

- TORRES, C., SILVA, U. (2010) Periodismo y Género. Reflexiones de intervención desde el género. Mujeres en Red. El Periódico Feminista. Consultat el 21 d'abril de 2022: <https://www.mujeresenred.net/spip.php?article1843>